

Руслан Павленко,
викладач кафедри теорії і методики
навчання мистецьких дисциплін
Бердянського державного педагогічного
університету

ОСНОВНІ СПОСОБИ СТИЛІЗАЦІЇ НАРОДНОГО ТАНЦЮ

Сучасні умови суспільного розвитку визначають необхідність звернення до проблеми виховання особистості через народну творчість, збереження і відродження національної культури, складовою частиною якої є хореографічне мистецтво.

Народний танець тісно пов'язаний з народним побутом і обрядами, він відображає в собі різні періоди історії. По танцю ми можемо судити про характер, побут, традиції того чи іншого народу. Однією з найбільш значущих форм збереження і передачі накопиченого досвіду від одного покоління до іншого, є здатність народного танцю до народження і розвитку нових сценічних форм.

Сучасна молодь нарівні з сучасними танцями продовжує любити і народний танець. Останнім часом на сценічному майданчику часто виконуються стилізовані хореографічні постановки, що є своєрідним поєднанням народного танцю з танцем сучасним. Але іноді, під час виконання цих танців можна спостерігати неграмотну переробку першоджерела (фольклорного танцю). Для точності відтворення і обробки конкретного матеріалу, балетмейстерам-постановникам необхідно досконально розбиратися в лексичному матеріалі, в малюнках танцю, а також, в конкретних особливостях розвитку техніки хореографічної стилізації.

Питання стилізації в хореографічному мистецтві, зокрема українського народного (фольклорного) танцю, ще в п'ятдесятих роках минулого століття торкалися В. Верховинець, К. Василенко, П. Вірський. Вони вдаються до обробки фольклорного танцю для професійного виконання на сцені, тобто започатковують народно-сценічний танець. «В народно-сценічному танці, порівняно з народним, розширився образно-тематичний діапазон, який збагатився низкою композиційних прийомів, зросли виконавська техніка, акторська майстерність танцюристів» [5, с. 69].

Наступні десятиліття ознаменувалися професійними виступами ансамблів народного танцю, розвитком українського балету, де фольклорний танець знайшов нове існування, зазнавши того чи іншого ступеня обробки. При цьому сформувалася основна відмінність між фольклорним та народно-сценічним танцем: якщо фольклорний танець сприймається як танець анонімний, створений народом, то народно-сценічний танець вже є авторською роботою з певним ступенем

стилізації. Однак саме ця особливість народно-сценічного танцю й зумовлює певні проблеми при його подальшій стилізації.

Мета нашого дослідження полягає у визначенні основних способів стилізації народного танцю, які стануть у нагоді сучасним балетмейстерам під час їх власних постановочних робіт.

З плином часу, зміною поглядів суспільства, його життєвих позицій, балетмейстери-постановники намагаються зберегти і донести до глядачів національну культуру, але в той же час, в процесі динамічного розвитку життя, намагаються йти паралельно в ногу з часом, внаслідок чого, виникає питання про необхідність використання нових хореографічних тем і сюжетів, на основі народних традицій. Сучасні умови хореографічного розвитку так само визначають необхідність створення найрізноманітніших сценічних форм народного танцю. Однією з таких форм є обробка фольклорного матеріалу і створення нових творів, співзвучних нашому часу – стилізація народного танцю. На сьогоднішній день, стилізація стала настільки популярною, що жоден конкурс хореографічних колективів не обходиться без номінації «Стилізація» або «Стилізований народний танець». Останнім часом на сценічному майданчику часто виконуються стилізовані хореографічні постановки, що є своєрідним сплавом народного танцю з танцем сучасним. Органічне поєднання класичного, народного і сучасного танцю робить хореографічний твір яскравішим і емоційнішим.

Працюючи над стилізацією, балетмейстер-постановник повинен пам'ятати, що насамперед слід продумати народні рухи, а вже потім надавати їм звучання іншого стилю. Адже часто хореографи, захоплюючись сучасною хореографією, забувають про народну першооснову, й тоді, дивлячись хореографічний номер, можна лише приблизно здогадуватись, який саме народний танець став його підґрунтям. Таке еклектичне, неорганічне поєднання різнорідних художніх елементів і стилів, або ж механічне наслідування художніх приймів того чи іншого стилю може лише зашкодити твору в цілому, знизити його творчий потенціал порівняно з оригіналом.

Так як в спеціальній літературі питання стилізації висвітлюються недостатньо повно, у кожного автора вони свої, і єдиного чіткого уявлення про те, як стилізується танець – немає, в зв'язку з цим, виникає величезна проблема добору правильного способу стилізації танцю.

Для того щоб здійснити якісну стилізацію, балетмейстеру необхідно в першу чергу апелювати таким поняттям як, «стилізація», яка за визначенням, є похідним від поняття «стиль». Сам термін «стиль» виник в області літератури (XVII ст.), де він висловлював своєрідність художньої мови. В середині XVIII століття поняття «стиль» було введено в наукове мистецтвознавство німецьким археологом Й. Вінкельманом. І основна маса його праць була орієнтована на дослідження природи самого явища і механізму в стилі освіти, в мистецтві і архітектурі. Тільки потім,

починаючи з XIX століття поняття «стиль» набуло поширення у всіх видах художньої творчості.

Так, з точки зору архітектури стиль визначається як сукупність основних рис і ознак архітектури певного часу і місця, а в науковій літературі «стиль» розглядається як навмисне відтворення специфічних особливостей музики будь-якого народу, творчої епохи, художнього напрямку.

Таким чином, розглянувши вищезазначене, приходимо до висновку, що поняття «стиль» багатозначне, і з точки зору хореографічного мистецтва має свої характерні риси і особливості виразних засобів, які чітко відрізняють один хореографічний твір від іншого, і говорять про індивідуальний стиль балетмейстера-постановника.

Створюючи хореографічний твір, балетмейстер надає йому характерні риси саме свого творчого стилю і в процесі художньої обробки, з метою збереження і передачі до наступного покоління традиції народного танцю, спираються на стиль іншого майстра. А використання в творчій діяльності вже знайомих в історії світового мистецтва художніх форм і прийомів, стильових рис в новому змістовному контексті для досягнення певних естетичних цілей визначається як поняття «стилізація».

У тлумачних словниках «стилізація» формулюється як «надання творові мистецтва характерних рис якого-небудь стилю, особливостей чиеїсь творчої манери і т. ін.», а також як «твір мистецтва, який за формою є наслідуванням певного стилю». Стилізація завжди спрямована на імітацію формальних ознак і образної системи того чи іншого стилю, наслідування його. Таким чином, стилі минулого, використані в новому художньому контексті, набувають нового, сучасного звучання. Художню цінність стилізованих творів, як і будь-яких інших художніх робіт, можна визначити за естетичними критеріями – ознаками, за якими оцінюється художній твір, тобто оцінюється з точки зору їх гармонії і краси.

Стилізація танцю передбачає не лише надання йому тих чи інших стильових ознак, а й збереження його першооснови. В цьому випадку стилізація сприймається як гра, віртуозне обігрування жанру, коли твір набуває ознак сучасного танцю і водночас передає національний колорит. Загалом феномен стилізації хореографічного твору проявляється в тому, що, з одного боку, професійний підхід балетмейстера до створення стилізованого народного танцю піднімає народний танець на вищий рівень, надаючи йому сучасного звучання та видовищності, з іншого, сучасна хореографія збагачується і отримує поштовх до подальшого розвитку завдяки використанню елементів народного танцю.

Стилізація дає можливість відтворити і передати атмосферу історичного та національного середовища, досягти багатоплановості

художнього образу. Стилізація може сприяти посиленню виразності в творах мистецтва.

Вивчивши і розглянувши поняття, можемо припустити, що стилізація народного танцю може бути здійснена наступними способами:

Перший – створення хореографічного твору за допомогою злиття двох напрямків хореографії (народного танцю з танцем сучасним). Другий – створення хореографічного твору в стилі і манері, будь-якого автора або напряму хореографії.

Майстерність сучасного хореографа, який стилізує народний танець, в першому випадку, полягає в умінні правильно поєднувати сучасні напрямки хореографії (джаз, модерн, диско, хіп-хоп) використовуючи, акробатичні рухи, трюки з істинно народними рухами танцю. У другому випадку, джерелом стилізації може бути стиль і манера окремого автора або виконавця, творчого спрямування і школи народної хореографічної культури. Створюючи хореографічний твір, балетмейстер пропускає через художню призму реальну і не реальну дійсність, яка згодом, перетворюючись у його творчій діяльності, стає його самобутнім і творчим стилем. Запозичуючи цей стиль і манеру автора, інші балетмейстери вводять його в танець шляхом з'єднання з фольклором, тим самим стилізуючи народний танець. Таким чином, можна взяти за основу творчий стиль таких відомих і геніальних майстрів і балетмейстерів ХХ століття як І. Мойсеєв, П. Вірський та інші.

Для створення стилізованого народного танцю береться і переробляється фольклорно-етнографічний матеріал. Його зразки отримують стилізовану сучасну сценічну обробку, шляхом освоєння одного з виділених нами способів стилізації народного танцю. Для точності відтворення і обробки конкретного матеріалу в першому випадку, балетмейстерам необхідно досконально розбиратися в напрямках сучасної хореографії, а в другому випадку, розбиратися в лексичному матеріалі в знанні законів композиції, в малюнках танцю того автора чий стиль береться за основу, тобто в конкретних особливостях розвитку техніки хореографічної стилізації. Мета стилізації хореографічного твору на основі народного танцю полягає в тому, щоб відчуті і перенести на сценічний майданчик не традиційний образ героя, який існує в фольклорі, а за допомогою асоціацій – в цілому героя, передати глибинне відчуття про те, який це був герой чи людина, тобто відтворити абстрактний, несвідомий образ.

Підбивши підсумок, потрібно зазначити, що в основі стилізованого хореографічного номеру лежить, в першу чергу, вивчення фольклорно-етнографічного матеріалу, володіння законами композиції, і звичайно, почуття стилю – все те, що в сукупності створює потрібний образ або відчуття образу, своєрідного національного характеру народу, його способу життя і особливості мислення.

Способи стилізації, використовувані балетмейстером-постановником для створення хореографічного твору на основі народного танцю повинні відповідати інтересам і сприйняттю поглядів сучасних виконавців і глядачів з одного боку, і зберігати традиції і виховувати особистість за рахунок народної музики і танцювального фольклору, з іншого боку, як явища не застиглого в своєму розвитку, а постійно поновлюваного і живого мистецтва.

Необхідність до сучасної творчої інтерпретації фольклорного матеріалу; вивчення і збереження національних традицій; впровадження інноваційних методів стилізації, які наближують до розуміння народної культури; знання законів стилізації народного танцю, надання йому сучасного відтворення; пошук нових форм з'єднання народного і сучасного мистецтва – всі ці питання роблять проблему звернення хореографів до народного (фольклорного) матеріалу актуальною і намічають перспективи подальшої роботи в даному напрямку.

Список використаних джерел

1. Бернадська Д. П. Феномен синтезу мистецтв в сучасній українській сценічній хореографії : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. мистецтвознавства: спец. 17.00.01 «Теорія й історія культури» / Д. П. Бернадська. – К., 2005. – 20 с.

2. Голдрич О. Хореографія : посібник з основ хореографічного мистецтва та композиції танцю / Олег Голдрич. – Львів : Край, 2003. – 160 с.

3. Гутник І. До проблеми стилізації народного танцю / Ірина Гутник // Збірник наукових праць «Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури». – К. : НАКККіМ, 2009. – № 22. – С. 251-257.

4. Кривохижа А. Гармонія танцю: навчально-методичний посібник з викладання курсу «Мистецтво балетмейстера» для хореографічних відділень педагогічних університетів / Анатолій Кривохижа. – Кіровоград : РВЦ КДПУ ім. Винниченка, 2006. – 100 с.

5. Шевченко В. Т. Мистецтво балетмейстера в народно-сценічній хореографії: навчально-методичний посібник для вищих навчальних закладів культури і мистецтв України / Валентин Тихонович Шевченко. – К. : ДАКККіМ, 2006. – 184 с.

6. Шишкин А. П. Приемы и методы стилизации в народной хореографии: методические рекомендации / А. П. Шишкин – Самара: ГБУК «Агентство социокультурных технологий», 2014. – 28 с.